

Oryantiring Sporcularının Problem Çözme Becerileri ve Kendi kendine Liderlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Burak KURAL^{*1}, Fatih BEKTAŞ¹, Fatih ORÇAN², Vedat AYAN¹, Selami YÜKSEK¹

ÖZET

Amaç: Bu araştırmada, oryantiring sporcularının problem çözme becerilerini ve kendi kendine liderlik algılarını etkilediği düşünülen bazı değişkenlerin belirlenmesi ile problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma grubunu 2017'de Trabzon ilinde gerçekleştirilen 4. kademe oryantiring yarışmasına katılan 115 erkek (%53,5), 110 kadın (%46,5) toplam 215 oryantiring sporcu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak problem çözme envanteri, kendi kendine liderlik ölçeği ve sporcuların kişisel özelliklerini belirlemek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tek yönlü varyans (ANOVA), korelasyon, regresyon ve t-testi analizleri kullanılmıştır. Problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algıları arasındaki korelasyon katsayısı -.29 ve .01 alfa seviyesinde anlamlıdır.

Bulgular: Araştırmada yapılan analizler sonuçlarına göre, erkek ve kadın oryantiring sporcularının kendi kendine liderlik ve problem çözme becerileri toplam puan ortalamalarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumu açısından problem çözme puan ortalamalarında anlamlı farklılık var iken, kendi kendine liderlik puan ortalamalarında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç: Araştırma sonuçlarına göre oryantiring sporcularının problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algıları arasında anlamlı düzeyde negatif korelasyon vardır. Ayrıca erkek sporcuların kendi kendilerine liderlik algıları kadın sporculara göre daha düşük iken, problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oryantiring, Spor, Problem çözme, Kendi kendine liderlik.

ABSTRACT

Investigation of Problem-Solving Skills and Self-Leadership Perceptions of Orienteering Athletes According to Some Variables

Purpose: In this study, it is aimed to determine some variables which are thought to affect the problem-solving skills and self-leadership perceptions of orienteering athletes and to investigate the relationship between problem solving skills and self-leadership perceptions.

Method: In this research, one of the quantitative research methods, descriptive method was used. 115 males (53.5%) and 110 females (46.5%) participated in the 4th stage orienteering competition held in Trabzon in 2017. As a data collection tool, problem solving inventory, self-leadership scale and personal information form were used to determine the personal characteristics of the athletes. The data obtained from the scales applied in the study were analyzed using SPSS 22.0 package program. One-way ANOVA, correlation, regression, and t-test were used in the analysis of the data. The correlation coefficient between problem solving skills and self-leadership perceptions is significant at -.29 and .01 alpha level.

* Sorumlu Yazar: Burak KURAL, burakkural@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0678-0189

¹ Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Trabzon, TÜRKİYE

² Kırşehir Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, TÜRKİYE

Results: According to the results of the analyzes, it was found that there was a significant difference in the mean scores of self-leaderships and problem-solving skills of male and female orienteering athletes. While there was a significant difference in the mean scores of problems solving in terms of high school, undergraduate and graduate education, there was no significant difference in self-leadership scores.

Conclusion: According to the results of the research, there is a significant negative correlation between the problem-solving skills of the orienteering athletes and their perceptions of self-leadership. In addition, while male athletes' self-perception of leadership was lower than female athletes, it was found that problem solving skills were higher.

Keywords: Graduation Orienteering, Sport, Problem solving, Self-Leadership

GİRİŞ

20. yüzyıl başlarından itibaren giderek önem kazan bir grup sporu olan oryantiring hızla hareket eden, çeşitli ve genellikle tanınmayan arazide noktadan noktaya gitmek için bir harita ve pusula kullanmayı ve seyir becerileri gerektiren spor dalıdır (Horn, 2008). Oryantiring, bir dizi kontrol noktasını bulmayı hedefleyen, zihinsel dikkat, çaba ve motivasyon gerektiren mantıklı düşünme ve problem çözme yeteneğini geliştiren bir spor dalıdır (TOF, 2010)

Problem çözme, belirli bir durumla başa çıkma için etkili seçenekleri oluşturmayı, birini seçmeyi ve uygulamayı içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir. İnsanların çoğu, problem çözme yeteneğiyle donanımlı olarak doğduğunu düşünür. Ancak, bu konuda yeterince eğitim almış ve problem çözmenin önemini kavrayabilmiş çok az birey vardır (Kneeland, 2001). Bir problem ile karşılaşıldığında yoğunlaşma ve harekete geçme becerisi önem kazanır. Problem çözme sadece bireyin tepki vermesi gerektiği düzeyleri fark ettiği zaman başlayabilir. Ayrıca bireyin izleyecek bir stratejisi olması gerekir. Ulaşılmak istenen hedef için çaba ve efor sarf etmek gerekir. Oryantiring sporu da farklı yaş grupları farklı düşünce yapısına sahip beceri ve yetenekleri bir araya getirerek rakip olma, üstünlük kurma, problem çözmeyi heyecanlı bir yarış içinde sağlamaktadır (IOF, 2010). Bu doğrultuda oryantiring sporu iki ve üç boyutlu düşünme, konsantrasyon, dikkatte sürdürülebilirlik, problem çözme gibi birçok performansın ortaya çıkmasını sağlayan birçok sayıda bilişsel beceriyi etkilediği düşünülmektedir. Problem çözme becerisi ise kişilerin hayatta karşılaşılabilecekleri çeşitli koşullara uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bundan dolayı tüm insanların içinde yer aldıkları ortama etkin ve etkili bir şekilde uyum sağlamaları için, problem çözme becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Senemoğlu, 2007). Çünkü problem çözümede başarılı olamayan kişilerin, başarılı kişilere göre, kaygı düzeylerinin fazla olduğu ve güvenemedikleri, kendilerinin dışındaki kişilerin beklentilerini anlamada yeterli olamadıkları ve daha fazla duygusal probleme sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Oryantiring sporu insanların hem bedensel hem de ruhsal yapısına etki sağlayan spor dallarından biridir. Oryantiring sporu insanların kendilerine güvenmelerine, kendi kendilerine liderlik etmelerine de katkıları bulunmaktadır. Kendi kendine liderlik, bireyin kendini yönlendirmek ve başarılı olmak için gerekli olan motivasyonu kendi kendine sağlayarak gerçekleşen bir etkileme sürecidir (Manz, 1986). Kendi kendine liderlik insanların bilgi, deneyim ve tecrübe birikimleri sonucu kendilerine güvenmeleri ve kendilerini yönetmek için yaptıkları bütün işlerdir. Kendi kendine liderlik, bireysel performans çıktılarını pozitif olarak etkilemeyi amaçlayan belirli davranışsal ve bilişsel stratejiler önermektedir. Kendi kendine liderlik süreci davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri olmak üzere üç önemli stratejiyi kapsamaktadır. Bu stratejilerin ise bireysel performans üzerinde olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir (Uğurluoğlu, 2010). Bu araştırmada, oryantiring sporcularının problem çözme becerilerini ve kendi kendine liderlik algılarını etkilediği düşünülen bazı değişkenlerin belirlenmesi ile problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Dizayını

Bu araştırmada, oryantiring sporcularının kendi kendine liderlik durumlarını ve problem çözme becerilerini etkilediği düşünülen değişkenlerin belirlenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelin iki veya daha çok değişken arasında birlikte veya değişimin varlığı ya da derecesini belirlemeye çalışılan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, Trabzon ilinde düzenlenen 4. kademe oryantiring yarışmasına katılan 115'i erkek (%53.5), 100'ü kadın (%46.5) toplam 215 oryantiring sporcuları oluşturmaktadır. Oryantiring sporcularının cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve sporcu yaşı durumlarına ilişkin betimsel değerler Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'e bakıldığında, katılımcıların 115'i (%53,5) erkek, 100'ü (%46,5) kadın oryantiring sporculardan oluşmaktadır.

Medeni durum dağılımına göre katılımcıların 195'i (%90,7) evli iken 20'si (%9,3) ise bekâr katılımcılardan oluşmaktadır. Eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların 127'si (%59,1) lisans öncesi (lise, ortaokul ve ilkokul), 88'i (%40,9) lisans ve lisansüstüdür. Katılımcıların spor yapma yaş dağılımlarına bakıldığında 174'i (%80,9) 1-4 yıl, 23'ü (%10,7) 5-9 yıl, 18'i ise (%8,4) 10 yıl ve üzeridir. Ayrıca sporcuları yaş ortalaması $19,98 \pm 8,52$ yıldır.

Tablo 1. Araştırma grubunun sosyo-demografik özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Erkek	115	53,5
	Kadın	100	46,5
Medeni durum	Evli	20	9,3
	Bekâr	195	90,7
Eğitim düzeyi	Lisans öncesi	127	59,1
	Lisans ve lisansüstü	88	40,9
Sporcu yaşı	1-4 yıl	174	80,9
	5-9 yıl	23	10,7
	10 yıl ve üzeri	18	8,4

Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verilerinin toplanmasında; problem çözme envanteri, kendi kendine liderlik ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda, oryantiring sporcularının kişisel özellikleri hakkında bilgi toplamak ve araştırmacının bağımsız değişkenlerini oluşturmak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan sorular yer almaktadır.

Problem çözme envanteri: Heppner ve Petersen tarafından geliştirilmiş Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan problem çözme envanteri, insanların karşılaştıkları problemlere karşı nasıl tepkide bulduklarını betimlemektedir. Envanter toplam 35 maddeden oluşmakta ve envanterden alınabilecek en düşük puan 32 en yüksek 192 puandır. Envanterde 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters yönde puanlanmakta ve 9, 22 ve 29. maddeler puanlamaya dâhil değildir. Envanterden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını, toplam puanların azalmasında ise kişinin problem çözme beceri algısının olumlu olduğu gösterir. Envanter; aceleci, düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaşım olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutların iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları .43 ile .77 arasında değişmekte olup envanterin genel için .81'dir (Şahin, Şahin ve Heppner, 2008). Bu çalışmaya ait iç tutarlılık (cronbach alpha) güvenilirlik katsayıları; toplam problem çözme için .81'dir. Alt boyutlara ilişkin ise aceleci yaklaşım tarzı için .53, düşünen yaklaşım tarzı için .61, kaçınan yaklaşım tarzı için .85, değerlendirici yaklaşım tarzı için .83, kendine güvenli yaklaşım tarzı için .59 ve planlı yaklaşım tarzı için ise .74 olarak bulunmuştur.

Kendi kendine liderlik ölçeği: Houghton ve Neck tarafından geliştirilen ölçek Doğan ve Şahin (2008) tarafından Türkçe' ye uyarlanmıştır. Kendi kendine liderlik ölçeği, kavramın

temel üç bileşenini temsil eden dokuz alt faktörde yer alan 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun faktör yapısının özgün formla tutarlılık gösterdiği, alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının 0.64 değerinden 0,87 değerine kadar değiştiği görülmektedir (Doğan ve Şahin, 2008). Bu çalışmaya ait alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının 0.64 değerinden 0,87 değerine kadar değiştiği belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadaki Sporcuların problem çözme ve kendi kendine liderlik algıları ile ilgili aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Parametrik olma koşulları sağlandığı ve normal dağılım gösterdiği için t-Testi, regresyon ve varyans analizi (ANOVA) testleri kullanılmıştır. Farklılığın anlamlı olduğu durumlarda, farkın hangi gruptan kaynaklandığı Scheffe testi ile belirlenmiştir. Ayrıca sporcuların kendi kendine liderlik durumları ile problem çözme alt boyutları aralarındaki ilişki ise Pearson korelasyon katsayısı ile saptanmıştır (Büyüköztürk, 2014). Söz konusu istatistiksel tekniklerin uygulanmasında lisanslı SPSS 22.00 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerinde yer alan sorulara yanıt aramak için yapılan istatistik işlemleri sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır. Sporcuların problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik puanlarının tüm ölçek ve alt ölçekler açısından cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sporcuların Kendi Kendine Liderlik ve Problem Çözme Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	p
Problem çözme	Erkek	115	2,19	0,50	4,05	,000
	Kadın	100	1,87	0,66		
Kendi kendine liderlik	Erkek	115	2,68	0,67	2,65	,009
	Kadın	100	2,91	0,60		

Tablo 2 incelendiğinde, kadın ve erkek sporcuların problem çözme puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t= 4,05$, $p<.05$). Erkek sporcularının problem çözme puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2.19$) kadın sporcularının puanlarından ($\bar{x}=1.87$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 2’e göre kadın ve erkek

sporcuların kendi kendine liderlik puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t= 2,65$, $p <.05$). Kadın ($\bar{x}=2,91$) ve Erkek ($\bar{x}=2,68$) sporcuların kendi kendine liderlik puanlarına ilişkin ortalamaları incelendiğinde kadın sporcuların puan ortalamalarının erkek sporcuların ortamlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sporcuların Kendi Kendine Liderlik ve Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Sonuçları

	Eğitim düzeyi	N	$\bar{x}$	Ss	F	p	Anlamlı fark
Problem çözme	Ortaokul	17	1,80	0,81			
	Lise	110	2,18	0,55	4,58	0,04	2>3
	Lisans	78	1,92	0,58			
	Lisansüstü	10	1,84	0,60			
Kendi kendine liderlik	Ortaokul	17	2,84	0,66			
	Lise	110	2,72	0,71	0,85	0,47	Yok
	Lisans	78	2,84	0,55			
	Lisansüstü	10	2,97	0,57			

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan sporcuların problem çözme becerileri arasında eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır [$F(3; 200) = 4,58$, $p <.05$]. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirleyebilmek için verilere Scheffe testi uygulanmış; bu farklılaşma eğitim düzeyi lise olan sporcular ile lisansüstü sporcular arasındadır. Eğitim düzeyi lise olan sporcuların problem çözme becerileri daha yüksektir. Bu bulgudan hareketle eğitim düzeyi sporcuların problem çözme becerilerini etkilediği söylenebilir. Araştırmaya katılan sporcuların kendi kendine liderlik durumları arasında eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur [$F(3; 200) = 0,85$, $p >.05$]. Bu bulgudan hareketle eğitim düzeyi sporcuların kendi kendine liderlik durumlarını etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4. Sporcuların Kendi Kendine Liderlik ve Problem Çözme Toplam Puanlarının Yaşa Göre Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişken	B	Ss	β	t	p
Problem çözme	Sabit	2,393	,102	-	23,522	,000
	Yaş	-,017	,005	-,248	-3,736	,000
Kendi kendine liderlik	Sabit	2,772	,113	-	24,582	,000
	Yaş	-,017	,005	-,007	-3,736	,915

Tablo 4 incelendiğinde, yaş değişkeni sporcuların problem çözme becerili ile negatif yönde anlamlı bir ilişki vermektedir. Yaş değişkeni problem çözme envanteri toplam varyansın yaklaşık %16'sını açıklamaktadır. Sonuçlara göre, ilginç olarak, yaş bir yıl arttığında problem çözme becerisi .02 puan azalmaktadır. Diğer yandan, yaş değişkeni sporcuların kendi kendine liderlik durumları ile anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Sporcuların Kendi Kendine Liderlik Durumlarının Problem Çözme Alt Boyutları Arasındaki İlişkisi

Problem çözme alt boyutları	Kendi kendine liderlik		
	n	r	p
Acelecı yaklaşım	215	-,045	,516
Düşünen yaklaşım	215	-,206**	,002
Kaçıngan yaklaşım	215	-,213**	,002
Değerlendirici yaklaşım	215	-,193**	,005
Kendine güvenli yaklaşım	215	-,173*	,011
Planlı yaklaşım	215	-,234**	,001

**p<.001, *p<.05

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların kendi kendine liderlik durumları ile problem çözme alt boyutları arasında korelasyon katsayısı -.29 ve .01 alfa seviyesinde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Sporcuların kendi kendine liderlik toplam puanları ile problem çözme alt boyutlarından düşünen ($r = .20$, $p < .001$), kaçıngan ($r = .21$, $p < .001$) değerlendirici ($r = .19$, $p < .001$), kendine güvenli ($r = .17$, $p < .05$), planlı ($r = .23$, $p < .001$) yaklaşım arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Sporcuların kendi kendine liderlik durumları ile problem çözme alt boyutlarından acelecı yaklaşım arasında ise bir ilişki olmadığı görülmüştür.

TARTIŞMA

Araştırmada oryantiring sporcularının kendi kendine liderlik durumlarını ve problem çözme becerilerini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi ve problem çözme ile kendi kendine liderlik durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan oryantiring sporcularının problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkeni üzerinde anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırmada kadın ve erkek sporcuların ortalama değerleri incelendiğinde; erkek sporcuların problem çözme becerilerine ait puan ortalamaları kadınların puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde büyük olduğu tespit

edilmiştir. Problem çözme beceri puanı düştükçe problem çözme becerisinin arttığı bilgisine dayanarak kadın sporcuların problem çözme becerilerinin erkek sporculardan daha iyi olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum oryantiring sporunun bireysel spor olmasından, sporcuların bireysel özelliklerinden veya toplumda erkek ve kadınlara biçilen rollerden kaynaklandığı söylenebilir. Öztürk ve ark. (2016)'nın judocular üzerine yaptığı çalışmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu buna göre kadın judocuların problem çözme puanlarının, erkek judocularından daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Pulur ve ark. (2012) yüzme ve atletizm sporcuları, Bezci (2020)'nin taekwondo antrenörleri, Kuru ve Karabulut (2019) beden eğitimi öğrencileri, İnce ve Şen (2006)'nin basketbol oyuncularını üzerinde yapmış oldukları çalışmalarda problem çözme becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile paralellik arz etmektedir. Bulgularımızın tersine Salim (2018) oryantiring sporcuları, Tanrikulu (2002) yetiştirme yurtlarında ve aile ortamında yaşayan ergenler, Tümkaya ve İflazoğlu (2000) öğretmenler üzerinde yapmış oldukları çalışmalarda erkeklerin problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini, erkeklerin kızlara göre problem çözmede daha yeterli olduklarını tespit etmişlerdir.

Sporcularının kendi kendine liderlik toplam puanları ile cinsiyet arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada kadın ve erkek sporcuların ortalama değerleri incelendiğinde; kadın sporcuların erkek sporculardan daha yüksek bir kendi kendine liderlik eğilimi olduğu saptanmıştır. Bu durum kadınların genel olarak liderlik anlayışlarının yetki veren ve işbirlikçi olmasından kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Türköz ve ark. (2013) yapmış olduğu araştırmada sporcu öğrencilerin kendi kendine liderlik algıları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Özdemir, Şahin ve Özgüner, (2017) bir meslek yüksekokulu 2. sınıf öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada, öğrencilerin kendi kendine liderlik eğilimleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bozyiğit ve Doğan (2018)'in yaptığı çalışmada ise aday voleybol hakemlerinin cinsiyet değişkeni ile kendi kendine liderlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark rastlanamamıştır.

Araştırmaya katılan sporcuların problem çözme beceri ile eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan analiz sonucuna göre ise lise öğrencilerinin problem çözme becerileri lisanstakilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, lisans öğrencilerinin problem çözme becerilerinin lise öğrencilerine göre aldıkları eğitimin sonuna gelmiş olmalarından dolayı daha yüksek olmaları gerekirken, lise öğrencilerinin bu becerilerinin daha

yüksek olması oldukça şaşırtıcıdır. Bu durum, lisansüstü öğrencilerin daha yoğun kaygı yaşamaları ve bu kaygılarla bağlantılı olarak bazı zamanlar umutsuzluğa düşmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma bulguları ile paralellik gösteren çalışmalara baktığımızda; Genç ve Kalafat (2010) öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada 3. sınıf öğretmen adaylarının problem çözme becerileri 4. sınıf öğrencilerine göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Arlı, Altunay ve Yalçınkaya (2011) yapmış oldukları çalışmalarda farklı eğitim almış olan katılımcıların problem çözme beceri algılarında farklılık yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Fakat Öztürk, Bayazıt ve Gencer, (2016) judocular üzerine yaptığı çalışmada eğitim seviyesi arttıkça problemlerle başa çıkma ve problemin üstesinden gelebilme durumu da artmaktadır.

Sporcuların eğitim düzeyi değişkeninin kendi kendine liderlik durumlarını etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Fakat araştırmanın eğitim düzeyi ortalama değerleri incelendiğinde; eğitim durumu lisansüstü olan sporcuların kendi kendine liderlik durumları, eğitim durumu ortaokul olan sporculardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bozyiğit ve Çetin (2019)'in spor bilimleri öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada kendi kendine liderlik durumları ile sınıf düzeyleri ve öğrenim görülen bölüm değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır Ünver, Savrun ve Köse (2017)'nin çalışmasında spor bilimleri fakültesindeki akademisyenlerin eğitim durumu değişkeninde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada sporcuların problem çözme becerili ile yaş değişkeni arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların yaşları arttıkça problem çözme becerilerinde azalma olduğu belirlenmiştir. Dündar (2008) yapmış olduğu çalışmada 40 yaş üzerindeki polislerin problem çözme becerisi, 20-30 ve 31-40 yaş grubundaki polisler göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Yine Güçlü (2003)'nün lise müdürleri üzerinde yaptığı çalışmada da 40 yaş üzeri müdürlerin problem çözme becerileri 40 yaş altı müdürlere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmada sporcuların kendi kendine liderlik durumlarını ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya katılan sporcuların kendi kendine liderlik durumları üzerinde yaşın herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Yaş grupları ile KKL arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bozyiğit ve Duğan (2018)'in aday voleybol hakemleri, Bozyiğit ve Çetin (2019)'in ise spor bilimleri öğrencileri üzerine yaptığı çalışmalarda yaş değişkeni ile kendi kendine liderlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark rastlanamamıştır.

Araştırmaya katılan oryantiring sporcuların problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algıları arasında anlamlı düzeyde negatif ilişkilerin olduğu görülmektedir. Sporcuların kendi kendine liderlik toplam puanları ile problem çözme alt boyutlarından düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu duruma göre sporcuların kendi kendine liderlik durumları arttıkça problem çözme envanterinden düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaşım alt boyutların puanı azalmaktadır. Problem çözme alt boyutlarına ilişkin toplam puanlar düştükçe kişinin kendini yeterli olarak algıladığı göz önünde bulundurulduğunda; kendi kendine liderlik durumlarındaki artışın sporcuların kendilerini problem çözme becerisi açısından yeterli olarak algılamalarına neden olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak: araştırmamızda oryantiring sporcuların cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerinin problem çözme puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kadın oryantiring sporcuların problem çözme becerilerinin erkek oryantiring sporculardan daha iyi olduğu saptanmıştır. Oryantiring yapan lise öğrencilerinin problem çözme becerileri lisans öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Oryantiring sporcuların cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerinin kendi kendine liderlik puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Fakat kadın oryantiring sporcuların erkek oryantiring sporculardan daha yüksek bir kendi kendine liderlik eğilimi olduğu saptanmıştır. Ayrıca eğitim durumu lisansüstü olan sporcuların kendi kendine liderlik durumları, eğitim durumu ortaokul olan sporculardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Oryantiring sporcularının problem çözme becerileri ile yaş değişkeni arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sporcuların yaşları arttıkça problem çözme becerilerinde azalma olduğu belirlenmiştir.

Teşekkür

Çalışmamızda yer alan oryantiring sporcularına gösterdikleri özveriden dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili

verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Arılı, D., Altunay, E. ve Yalçınkaya M. (2011). Öğretmen adaylarında duygusal zekâ, problem Akademik Bakış Dergisi, 1-23.
- Bezci, Ş. (2010). Taekwondo antrenörlerinin stresle başa çıkma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozyiğit, E. ve Çetin, E. (2018). Spor bilimleri öğrencilerinin kendi kendine liderlik düzeylerinin incelenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 17(1),78-87.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 20.Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bozyiğit, E. ve Duğan, Ö. (2018). Examination of self-leadership levels of volleyball referees. 6th International Conference on Science Culture and Sport. 25-27 April, Lviv-Ukraine
- Bozyiğit, E. ve Çetin, E. (2019). Spor bilimleri öğrencilerinin kendi kendine liderlik düzeylerinin incelenmesi. Spometre beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi, 17(1),78-87.
- Doğan, S. ve Şahin, F. (2008). Kendi kendine liderlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(1),139-164.
- Dündar, S. (2008). Polislerin umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Polis Bilimleri Dergisi. 10, 77-92.
- Horn, T.S. (2008). Coaching effectiveness in the sport domain. in:Horn, TS., eds. Advances in Sport Psychology. 3st ed., Human Kinetics, Champaign;. p.239-267.

- International Orienteering Federation-IOF. (2007, Kasım 5) Competition rules for international orienteering federation. general format. 12 Mayıs 2022 tarihinde <https://orienteering.sport/orienteering/competition-rules/>
- İnce, G. ve Şen, C. (2006). Adana ilinde deplasmanlı ligde basketbol oynayan sporcuların problem çözme becerilerinin belirlenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4,3-7.
- Genç, S.Z. ve Kalafat, T. (2010). Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 135-147.
- Güçlü, N. (2003). Lise müdürlerinin problem çözme becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 1,160.
- Kneeland, S. (2001). Problem-solving. Kalaycı N, Çev. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kuru, E. ve Karabulut, E.O. (2019). Ritim eğitimi ve dans dersi alan ve almayan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 441-458.
- Manz, C.C. (1986). Self-Leadership: toward an expanded theory of self-influence processes in organizations. *Academy of Management Review*, 11(3), 586-600.
- Öztürk, A., Bayazıt, B, ve Gencer, E. (2016). Judocuların problem çözme becerilerinin ve sportif güven düzeylerinin incelenmesi (Trabzon Olimpiyat Hazırlık Merkezi örneği). *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 145-151.
- Özdemir, A., Şahin, A. ve Özgüner, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin kendi kendine liderlik eğilimlerinin belirlenmesi. II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu. 2, 2155-2166.
- Pulur, A., Karabulut, E.O. ve Koç, H. (2012). Farklı branşlardaki üst düzey üniversiteli sporcuların problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 10(1), 1-6.
- Şahin, N., Şahin, N.H. and Heppner, P.P. (1993). The psychometric properties of the problem solving inventory in a group of turkish university students. *Cognitive Therapy and Research*, 17,379-396.
- Salim, E. (2018). Oryantiring sporcularında problem çözme becerisi ve hedef bağlılığının incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Senemoğlu, N. (2007). Geliřim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya), İstanbul: Gönül Yayınevi.
- Tanrikulu, T. (2002). Yetiştirme yurtlarında ve aile ortamında yaşayan ergenlerin bilişsel yapıları (olumsuz otomatik düşünceler) ve problem çözme becerileri açısından incelenmesi. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Turkish Orienteering Federation-TOF. (2010, Nisan 5). General format. 05 Mayıs 2022 tarihinde <http://www.orienteeing.org.tr/abouttof.aspx> reached at.
- Tümkaya, S. ve İflazoğlu, A. (2000). Çukurova Üniversitesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin otomatik düşünce ve problem çözme düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitü Dergisi, 6(6), 143-158.
- Türköz, T., Mutlu, T.O., Tabak, A. ve Erdoğan, M. (2013). Examining the levels of self-leadership perceptions of university student-athletes in terms of sociodemographic characteristics] Physical Culture and Sport Studies and Research. (8):43-52.
- Uğurluoğlu Ö. (2010). Kendi kendine liderlik stratejileri üzerine bir araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 24(1), 175-191.
- Ünver, O., Savrun, D.M. ve Köse, H. (2017). Spor bilimleri fakültesindeki akademisyenlerin öz liderlik seviyelerinin incelenmesi. 4. The International Balkan Conference in Sport Sciences, Bursa, p.691.